

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА I

БРОЈ 1

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

THE SASA LIBRARY FORUM

YEAR I
VOLUME 1

Accepted on June 18th 2013, at the 6th meeting of the SASA Department of
Languages and Literature, following the reviews of academician
Nada Milošević Đorđević and academician *Predrag Piper*

Editor-in-chief
Corresponding member
MIRO VUKSANOVIĆ

BELGRADE
2013

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА I

БРОЈ 1

Примљено на VI скупу Одељења језика и књижевности
од 18. јуна 2013. године, на основу рецензија академика
Наде Милошевић Борђевић и академика *Предрага Пипера*

Уредник

дописни члан

МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД

2013

Издаје
Српска академија наука и уметности

Технички уредник
Мира Зебић

Тираж 450 примерака

Штампа
Colorgrafx, Београд

© Српска академија наука и уметности, 2013

САДРЖАЈ

<i>Увод</i>	7
<i>Foreword</i>	9
ПРИКАЗАНЕ КЊИГЕ УТОРКОМ У САНУ (17. XII 1991 – 21. VI 2011)	11
ТРЕБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ (8. XI 2011 – 11. XII 2012).....	61
<i>Стари Грци : портрет једног народа / Иван Јордовић</i>	63
<i>Радост препознавања / Нада Милошевић-Ђорђевић</i>	79
<i>Жива реч : зборник у част проф. др Наде Милошевић-Ђорђевић / уредници Мирјана Детелић, Снежана Самарџија</i>	79
<i>Сентандреја : српске повеснице / Динко Давидов</i>	89
<i>Српска стематологија : Беч 1741. / Динко Давидов</i>	89
<i>Капија Балкана : брзи водич кроз прошлост Београда / Светлана Велмар-Јанковић</i>	99
<i>Лаза Костић / приредио Љубомир Симовић</i>	105
<i>Лаза Костић : 1841–1910–2010 : [зборник радова] / уредник Љубомир Симовић</i>	105
<i>Топонимија Пивске планине / Радојка Цицмил-Реметић</i>	123
<i>Српска енциклопедија. Том I. Књ. 1–2</i>	135
<i>Надмени савезник и занемарено српство : британско-српски односи (1875–1941) / Драгољуб Р. Живојиновић</i>	153

<i>Дечанска пустиња : скитови и келије манастира Дечана / Даница Поповић, Бранислав Тодић, Драган Војводић.....</i>	<i>161</i>
<i>Српска државност у средњем веку / Милош Благојевић .....</i>	<i>169</i>
<i>Грамматика и лексика у словенским језицима : зборник радова с међународног симпозијума / главни уредник Срето Танасић .....</i>	<i>177</i>
<i>На траговима Војислава Ј. Ђурића / уредници Дејан Медаковић, Цветан Грозданов.....</i>	<i>191</i>
<i>Дан Библиотеке САНУ посвећен дугогодишњем управнику Библиотеке академику Никши Стипчевићу.....</i>	<i>197</i>
<i>Птице : књижевност, култура / одговорни уредник Никола Тасић ; уредници Драган Бошковић, Мирјана Детелић .....</i>	<i>207</i>
<i>Друштвена и политичка мисао и делатност Владимира Јовановића : зборник радова са научног скупа одржаног 22. и 23. маја 2008. год. / уредници Михаило Марковић, Александар Костић.....</i>	<i>217</i>
<i>Кардиологија / уредници Миодраг Остојић, Владимир Кањух, Бранко Белеслин.....</i>	<i>227</i>
<i>Голи оток. Књ. 1–5 / Драгослав Михаиловић .....</i>	<i>233</i>
<i>Флора Србије. 2 / уредник Владимир Стевановић .....</i>	<i>245</i>
<i>Истакнути српски лекари и професори. Књ. 1 / Радоје Чоловић .....</i>	<i>251</i>
<i>Др Лаза К. Лазаревић – живот и дело : [зборник радова са научног скупа] / [уредници Радоје Чоловић, Брана Димитријевић].....</i>	<i>251</i>
<i>О песмама, поемама и поетици Матије Бећковића : зборник радова / [уредници Јован Делић, Драган Хамовић].....</i>	<i>259</i>
<i>Рачунарска интелигенција у саобраћају / Душан Теодоровић, Милица Шелмић .....</i>	<i>269</i>
<i>Саборно гробље у Сентандреји : прошлост и натписи / приредили Наташа Вуловић, Марија Ђинђић, Владан Јовановић, Данијела Радоњић, Димитрије Е. Стефановић (уредник и аутор уводних студија) .....</i>	<i>273</i>
<i>Именик аутора, уредника и говорника .....</i>	<i>281</i>

УВОД

Делови укупне делатности САНУ јесу и приказивање књига и зборника у издању Академије, књига и зборника чији су писци и уредници академици, као и приказивање издања института и центара чији је САНУ оснивач. На тај начин се обнародују и оцењују резултати научних пројеката и личног доприноса чланова САНУ. Приказивање књига уторком у САНУ започето је 1991. године и непрекидно траје до данас. Од новембра 2011. године програми се одвијају под називом *Трибина Библиотеке САНУ*. Када је Академијин Извршни одбор то прихватио, истовремено је усвојио и текст који се штампа на свакој позивници:

„Трибина Библиотеке САНУ основана је да приказује јавности нове књиге чланова САНУ, нова издања САНУ и њених института, из свих области науке и уметности. Први уредник Трибине био је академик Никша Стипчевић, управник Библиотеке САНУ од 1991. до 2011. године.

Од октобра 2011. године уредник Трибине је дописни члан Мило Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.”

Од новембра 2011. прикупљају се текстови написани за Трибину. Сви говорници су добили замолнице да своје прилоге дају за објављивање, али се нису одазвали они који су говорили без написаног текста. Због тога и није могао овај збир радова да буде целовит.

Приказане публикације дате су у хронолошком реду, са основним подацима (наслов, аутор или уредник, место издања, издавач, година). Испод тога, по редоследу казивања на Трибини, уписана су имена говорника с њиховим академским и научним звањима. Потом стоји датум када је књига приказана. Кратка реч уредника, на почетку, изговорена да служи као повезница с беседама које најављује, написана је као израз поштовања према књизи, говорницима и послу на уређивању Трибине. Беседе о приказаним књигама објављују се без измена, како су их аутори послали. Ако неко није дао текст, остаје забележено да је говорио.

У првом делу годишњака презентовани су сви програми од 1991. до половине 2011, под насловом *Приказане књиге уторком у САНУ*, са основним подацима и именом уредника академика Никше Стипчевића.

Други део годишњака *Трибина Библиотеке САНУ* има и такав наслов, са назначеним временским распоном и именом уредника. Потом се нижу беседе о приказаним публикацијама.

Регистар бележи имена поменута у годишњаку, а садржај наслове публикација и ауторе, односно уреднике.

Покретањем овог годишњака прибирају се чињенице које су део историје САНУ, скреће се пажња на Академијину издавачку делатност, упознаје се научна и остала јавност са стваралачким активностима академика и даје се сведочанство (које нажалост није потпуно) о елитном месту за приказивање књига.

С таквим намерама креће први број *Трибине Библиотеке САНУ*. Предлог за покретање *Трибине*, као нове серије, подржали су Савет Библиотеке, Одељење језика и књижевности, Издавачки одбор и Извршни одбор, а одлуку је донело Председништво САНУ 5. априла 2013. године.

Стручне сараднице у припреми приказивања књига биле су библиотекарке Љубинка Васић од 1991. до 2010. и Биљана Јоцић од 2010, у сарадњи са запосленима у Библиотеци и заједничкој служби САНУ.

април 2013.

М. В.

FOREWORD

Among many activities of the Serbian Academy of Sciences and Arts (SASA) there are public presentations of new monographs or collected papers published by the SASA, written or edited by SASA members, as well as new editions published by SASA institutes and centers. In this way, the results of scientific projects and personal contributions of SASA members are presented to the public eye and made available for assessment. The public presentations of books at the SASA on Tuesdays have been taking place since 1991. As of November 2011, the programmes have been running under the name *of the SASA Library Forum*. Once the Executive Council of the Presidency adopted the new name, it simultaneously approved the content of the text printed on every letter of invitation for the Forum:

“The SASA Library Forum was established so as to present to the public eye new books on science and arts written by SASA members, new SASA publications and the editions of SASA institutes. From 1991 to 2011 Nikša Stipčević, the director of the SASA Library, was the first editor-in-chief of the SASA Library Forum.

Since October 2011, corresponding member Miro Vuksanović, the director of the SASA Library, has been the Forum’s editor-in-chief.”

Since November 2012, the texts of the speeches uttered at the Forum have been collected. All participants received letters of request to hand in their speeches for publication; however, those who gave a speech without prior having prepared a written text did not answer the call. Hence this collection could not have been an integral one.

The publications presented at the Forum are listed chronologically, offering basic information (the title, author or editor, the place of publication, the publisher, and the year of publication). Beneath these, according to the Forum addressing turns, the names of participants accompanied with their academic and scientific titles are written. Afterwards, the date when the Forum was held is given. A short opening word by the Forum’s editor-in-chief follows, uttered in order to serve

as a link to the ensuing speeches, written out of admiration and respect for the publication presented, the participants and the editing task he was entrusted with. The reviews on the books presented are given with no alternations, in the original form the authors handed in. If someone has not submitted a text, their name is nevertheless mentioned among the participants.

The first part of this annual, entitled *The books presented on Tuesdays at the SASA*, brings a list of all programmes held in the period 1991-2011, basic information on the presentations and the name of the first editor-in-chief, academician Nikša Stipčević.

The latter part of *the SASA Library Forum* annual bares the same name, providing information on period when the Forums were held and the name of the editor. There after, the speeches on the books presented ensue.

Index provides names mentioned in the annual whereas the contents include titles of the publications presented, names of the authors, that is, editors.

By commencing this annual publication, the facts that marked the history of the SASA have been compiled, attention is drawn to the publishing activity of the Academy, scientific and non-scientific audiences are informed on creative endeavours of academicians and a sort of a testimony (though unfortunately not a complete one) about an exclusive spot where books are presented is given.

These were intentions that inspired the initiative for the first volume of *the SASA Library Forum*. The proposal to establish *the Forum* as a new Academy series received support from the Lybrary Council, Department of Language and Literature, Publishing committee and the Executive Council of the Presidency, whereas the Presidency passed the decision on April 5, 2013.

Librarians who assisted in the organization of the Forums were Ljubinka Vasić (1991-2010) and Biljana Jocić (since 2010) in cooperation with other Library and Academy employees.

April 2013

M. V

О песмама, поемама и поетици Матије Бећковића : зборник радова
/ [уредници Јован Делић, Драган Хамовић]. – Београд : Институт за
књижевност и уметност : Учитељски факултет ; Требиње : Дучићеве
вечери поезије, 2012

Говорили: академик Светозар Кољевић
академик Матија Бећковић
проф. др Јован Делић

У Београду, уторак 27. новембар 2012. у 13.00 часова.

СВУДА С МАТИЈОМ

Академик Матија Бећковић може од других да записује оно што је негде већ рекао. Када би се у један мах обрео међу свим људима који изговарају његове стихове и мисли, би се и сам нашао у чуду, како се то, којим путевима, разишло и на великом простору населило. И тамо где су књиге реткост. Видео би оно што се зна: немамо другог писца за чије књижевне вечери се плаћају улазнице и чије се речи толико често користе као савремене пословице. Матијина досетка на пословицу личи а није само то, јер је добила друкчији звук и знак. Осветљена је хумором нарочите врсте. Зачињена је иронијом која не уме да прашта, али која нити уме да вређа нити уме да буде исподжитна. Иста и кад је сатирична. Свима достижна по значењу, мало коме по смишљању. С њом је Бећковић постао мудрац међу својима, што је најтеже. Тако побеђује и оне који би му радо наудили, што је најлакше.

О академику Матији Бећковићу добили смо још један зборник. У зборнику су текстови који наводе и разјашњавају одломке његових песама и поема; разјашњавају на стручан начин. Тамо се открива и Бећковићева поетика. И песник је у зборнику заступљен с малим, одраније познатим, аутопоетичким записима из својих књига. Све се сјединило, постало целина.

Када зборнике, књиге, разноруке прилоге о Бећковићу прочитамо, и то пажљиво, вратимо се увек онамо где смо били, на сигурно место. То место је Матијина отворена књига. Сви написи о њој и нису друго осим кључева с којима ћемо тамо стићи, осим показивача шта отуд можемо да узмемо. Понеко ће рећи, заморен теоријском озбиљношћу, да су нам мисао и стих Матије Бећковића већ пришли, сами, без посредника, да је такав сусрет

био заводљив, да смо га примили без икаквих упутстава, и преко Лијешња и уз Мртвацу, да нам водичи нису потребни.

Али, тумачења књижевности су неопходна. У њима је оно што читаоцима није доступно. И када мисле да јесте, знаће да им се учинило. Тамо је ученост на свом раду. Без тога се не иде у књижевну повест. Најбољи је резултат када се у њој по заслугама нађу и писац и његови критичари. Управо се то догађа у књизи коју данас приказујемо. О њој ће своју беседу рећи академик Светозар Кољевић, а потом уредник зборника и руководилац пројекта у којем је зборник настао, проф. др Јован Делић. На завршетку академик Матија Бећковић, с нашом честитком за сутрашњи рођендан (како пише у црквеној књизи, а прексутрашњи како стоји у свим подацима о њему).

(Уводна реч уредника)

М. В.

СВЕТОЗАР КОЉЕВИЋ

Завештање песника, који не престаје да нас изненађује, подробно је размотрено у зборнику радова *О песмама, поемама и поетици Матије Бећковића*.¹ У првој фази Бећковићег стваралаштва, као што је истакао Јован Делић, песникова реч је лична, а у следећој „имперсонална” – као што се види већ и по разлици између наслова као што су, на пример, *Тако је говорио Матија* (1964, 1965) и *Рече ми један чоек* (1970, 1976). Истина, већ на првом Бећковићевом кораку налазимо и наслов *Вера Павладољска* (1962), али Вера Павладољска, као ни Петраркина Лаура, ни Дантеова Беатриче, не долазе до речи.

У вези с тим песмама Ранко Поповић истиче да, и поред разлика у појединим фазама Бећковићег песничког сазревања, треба уочити и да „Бећковићеве ране љубавне песме, као најизразитија лична, пјеснички самосвојна остварења носе низ карактеристика и у пјесниковом зрелом периоду” (260). У том знаку је и инвентивно коришћење древних „вербалних формула”, на које је указао Ново Вуковић (277), као и оних „парадоксалних исказа” који су нашем песнику од почетка до краја „били драга стилска играчка” (278). Тако из овог младалачког избезумљења доживљајем љубави непрестано провејава „ведри иронијски отпор лирској патетици романтичарског штимунга: ’Заклињао једног глувонеог младића / Да изговори твоје име; ’Клео се у обе руке нарочито

¹ *О песмама, поемама и поетици Матије Бећковића*: зборник радова, уредници Јован Делић и Драган Хамовић, Београд: Институт за књижевност и уметност, Учитељски факултет Универзитета; Требиње: Дучићеве вечери поезије, 2012. Бројеви страница у свим цитатима из овог зборника наведени су у тексту у заградама.

десну / Да те нисам волео; 'Док ми се падобран није отварао / И кад сам у завичајне бездане падао'" (267). Укратко, у питању је преображавање традиционалног лирског певања.

На прагу своје следеће, тзв. имперсоналне, фазе Бећковић је у свом трокњижу (*Рече ми један чоек*, 1970; *Међа Вука Манитога*, 1976; *Леле и Куку*, 1980) изабрао треће лице као становиште, а уместо стандардног књижевног и савременог говорног језика почео да користи архаичан дијалекатски говор. У својој „Белешци” уз прву књигу тог трокњижа, као што подвлачи Јован Делић, Бећковић нам каже да је упамтио Ровца као место где су људи увек „гладни приче” (19), зато што је у тој забити „страх једино искуство са светом” (20). Захваљујући том искуству Ровчани су најбогатији „речима које значе зло и несрећу, синонимима за олош, муке, патње и тамнице” (20). А у својој „Напомени” уз поему *Леле и куку* (1978), Бећковић додаје да је „у језику” „све што има један народ” (21). Међутим, ми смо данас уморни „од урбаног језика” (25), па је данашњи „сан писмености” „да достигне усменост”, јер „наша писменост је још увек 'извештачен говор'" (30). Отуд и наслов *Леле и куку*, па и усмени десетерачки исказ човека који „памти све”, „као да су патња и памћење род рођени”: „Сузо моја, све си запамтила, / Па сад живиш од оног што памтиш” (31).

Ровачко трокњиже често је тумачено као пародија једног ишчезлог света, па у том смислу Радивоје Микић указује на то да је и у Бећковићевим другим поемама „епска слика света већ увелико разграђена” (92), те да се у њу „укључују и хуморно интониране појединости” (95) чак и у обради теме „смрти и сахране” (95). Тако се, на пример, описује пародија древних обичаја приликом савремене сахране једне „поштовања достојне жене” у поеми „Сарана Крстиње Гаврилове” (95). Дакако, пуно света се искупило у тој прилици, али та сахрана је пародија онога што је и како је некада бивало: „пун аероплан слетио у Подгорицу, нико не бијаше нако у црнину, / као да су чавке попадале” (96). У таквим десетерачким стиховима савремена сахрана добија карневалски призив, али ти стихови у исти мах изражавају и „жал за минулим временима” (102). Да ли у Бећковићевом дијалекатском језику као основи пародије традиционалних облика живота вреба у исти мах и чежња за тим ишчезлим светом? Да ли он пародира ишчезли или савремени свет – кад нам се, на пример, исповеда јунак у песми „Шпијун у Ровцима”: „Није лако ниђе шпијун бити, / А камоли ће тајне и нема.”²

У овом контексту занимљиво је и запажање Горана Радоњића да би у речи „пародија” префикс „пара” требало преводити као „поред”, а не „насупротив” (175), као што се обично преводи и у ауторитативним текстовима. Наиме, термин пародија изворно не подразумева исмејавање, односно бурлеску, него паралелну, „дуалну структуру” (176), „двогласни

² Матија Бећковић, *Рече ми један чоек*, Просвета, Београд, 1977, стр. 98.

дискурс” (177), у коме се „пародира” нешто што је песничком гласу драго и блиско. Као да је и Бећковић послушао савет Теодора Мартина – „нека нико не пародира неког пјесника осим ако га воли” (182).

У традицији овог ровачког „света изван света” настала је и Бећковићева најдужа poema *Кажа* (1988), коју посебно разматра Александар Петров у својој књижевној биографији Матије Бећковића. После описа глади у којој су удовица и њена деца појели сопствене опанке, *Кажа* у исто тако грозоморној сликовности дочарава, по речима Милована Ђиласа „дантеовску страву” (491) овоземаљског живота: убијање, клање и бацање живих људи у јаме, циркус лажи свемоћне врачаре Чминте, као и ревносну спремност њених следбеника и поданика да јој поверују и да је славе као бесмртника и после њене смрти. На кога ли се све може то односити? У сваком случају, као отеловљење древне легенде ископане из далеке традиције *Кажа* преображава њен смисао и у политичком контексту савременог света, као што се види и у Бећковићевом коментару Ђиласових речи које он наводи у свом осврту на крају овог зборника (517–518).

У посматрању даљих токова Бећковићевог песничког израза, у којима он преображава формално и тематски полазне тачке своје песничке баштине, Драган Хамовић указује на „условно трећу фазу” (166) Бећковићег стварања. У тој фази Бећковић превазилази „конфликт” између „егоизма” и „митоманије” (166), па у његовим позним песмама ‘Очинство’ и ‘Синство’ (168) личне успомене из дечаштва, „аутобиографски буквалне” (263), постају полазне тачке за хришћанску симболику љубави и метафизичко обликовања духовног и националног идентитета. У том правцу усмерена је и Бећковићева беседа на Светосимеонској академији 2006. године, у којој он разматра „ово питање на ‘првоотаџким’ примерима Симеона Немање и Светог Саве” (169).

Марко М. Радуловић указује да смо у песми „Богојављење” суочени с „ћутањем Господа” (224) међу мноштвом „људских гласова” (224–225), што показује да је у њој представа о Богу „надантрополошка” (224), утемељена, „дакле, на предјезичком искуству” (219). Та продуховљеност била је наговештена и у ранијим песмама обележеним преплитањем проиграних вредности епског света са „модерним људским космосом” као „немогућим местом за живот у свим својим манифестацијама” (212). У том погледу Бећковићева поезија је у знаку „новог средњовековља” (224), „религиозне скрушености” која обележава „српску поезију друге половине двадесетог века” (224), а „ћутање је најаутентичнији глас Бећковићевих poema” (226), „духовно језгро” његове поезије (227). У том смислу говори и Бећковић о ћутању „као будућности поезије и језика” у својој завршној речи (521).

Значајно је, најзад, и то што су Бећковићеве позне љубавне песме, како каже Ранко Поповић у знаку „чисте лирске туге за вољеним умрлим бићем”, која се препушта и наивности „блиској” хаику поезији – ‘Лишће исписује твоје име по тротоару / Помажемо му ветар и ја’” (‘Лишће’, 270).

Слично одзвања и потресно метафизичко лирско „суочавање са болом” и у стиховима: „Кажем ти тихо: ништа нам не треба / Али више нема ни тебе ни неба” (271). И, најзад, поема „Парусија за Веру Павлодољску” подразумева „и једначење Песника с Музом у есхатону, „где свих времена разлике ћуте”, како би рекао Лаза Костић у својој лабудовој песми *Santa Maria della Salute* (275), која, као и Бећковићева поема „Кад дођеш у било који град” подразумева религиозни доживљај света.

Разнолика и дубока преображења традиције из које проговара песничка реч Матије Бећковића огледају се и у бројним другим огледима у овој збирци текстова о песничком језику Матије Бећковића – његовим религиозним аспектима, нео-средњовековним обележјима, одступањима од књижевне норме, употреби дијалекатских форми и савременог сленга, деканонизацији сонетног облика, као и изузетно занимљивих позоришних извођења Бећковићевих поема у којима се огледа савремена „људска безличност и обезличеност” у томе што у њима постоје само „гласови у простору”, а не и „лица” која говоре (417).

Најзад, у свом огледу под насловом „Коначна смрт херојског у поеми ‘Кад будем млађи’ Матије Бећковића” Недељка Перишић указује да је та поема врхунац ироничног тријумфа празне савремености над богатом прошлошћу и њеним основним вредностима. Ту је „десетерац, симбол јуначке епике” готово „потпуно ишчезао” (244), као и дијалекатски облици „ровачког” језика. Све је сведено на савремени сленг, „инглиш”, и то „зналачки умиксан” (244). „Сви важни симболи националне прошлости налазе мјесто на листи за одстрел”: „By the way Косово / Може да оде / Може да остане”; „Тзв Свети Сава / Немој молим те”; „Ћирилица / Марш бр” (248). А што се тиче жена с њима ће наш урбани јуноша комуницирати „само преко миша и тастатуре”.³ На крају Недељка Перишић помиње како је једном приликом нашала на једном интернет-порталу, који „садржи десетину наших најпознатијих народних песама”, следећу посвету: „За успомену и славу српском народу, кога више нема.” (253). Да ли је икада неки наш песник тужнијим песмама изазивао већу веселост код толиких својих слушалаца и читалаца? Али зар није још Бергсон упоређивао смех с „белом”, „лаком и веселом” пеном на морским валовима, која на крају оставља на песку жала „неколико капљица воде, која је још сланија и горча од вала који ју је донео”, додајући да се смех „рађа као и та пена”, из горких и сланих капљица.⁴ Зар та слика не говори понешто и о природи и дејству Бећковићевих песничких подухвата?

³ Матија Бећковић, *Кад будем млађи*, Матица српска, Нови Сад, 2007, стр. 86.

⁴ Anri Bergson, *O smehu*, prevod Srećko Džamonja, Vega media, Novi Sad, 2004, str. 161–162.

ЈОВАН ДЕЛИЋ

Част ми је да у својству руководиоца пројекта „Смена поетичких парадигми у српској књижевности двадесетог века: национални и европски контекст” при Институту за књижевност и уметност у Београду и као један од уредника – други је мој млађи колега, научни сарадник Института, пјесник др Драган Хамовић – говорим у САНУ о зборнику радова *О песмама, поемама и поетици Матије Бећковића*. Посебна ми је част што говорим са академиком Светозаром Кољевићем, дописним чланом САНУ Миром Вуксановићем и пјесником академиком Матијом Бећковићем. Ова промоција се догађа готово непосредно пред Дан Светог пророка и апостола Матеја, рођендан и имендан Матије Бећковића, па користим ову прилику да му у име свих сарадника зборника честитам два празника у истом дану: На многаја лjeta, Бећковићу! Све млађи, и још млађи!

Бећковићев зборник промовишемо при крају године у којој обиљежавамо сваком својом манифестацијом педесетогодишњицу Института за књижевност и уметност, чији је оснивач био Бећковићев и мој професор Војислав Милорадов Ђурић, а директор и руководиоци пројеката академици Зоран Константиновић, Предраг Палавестра, Мирослав Пантић и Никша Стипчевић. Задовољство ми је што је сарадник зборника др Миодраг Матицки, који је досад најдуже био директор Института.

Академику Стипчевићу припадају заслуге и за оснивање пројекта којим имам част да тренутно руководим. Наиме, он је, прво, прихватио на свој пројекат из Сарајева одбјеглог професора Новицу Петковића, а онда га подржао да оснује пројекат „Поетика српског песништва XX века” и едицију „Поетичка истраживања”. Да није било овога пројекта и ове едиције, односно професора Новице Петковића као њиховог оснивача, доцније редовног члана АНУРС, и академика Никше Стипчевића као снажне подршке, бојати се да не би било ни овога, ни претходних тринаест зборника радова. Хвала им.

Зборник *О песмама, поемама и поетици Матије Бећковића* четрнаеста је књига по реду у едицији „Поетичка истраживања”. Првих седам: о Момчилу Настасијевићу, Бранку Миљковићу, Васку Попи, Растку Петровићу, Владиславу Петковићу Дису, Сими Пандуровићу и Милану Ракићу уредио је Новица Петковић. Осталих седам: о Ивану В. Лалићу, Јовану Дучићу, Јовану Христићу, Стевану Раичковићу, Миодрагу Павловићу, Љубомиру Симовићу и Матији Бећковићу уредили смо професор Александар Јовановић и моја маленкост, а у најновијим зборницима придружили су нам се др Светлана Шеатовић Димитријевић и др Драган Хамовић. Набрајам сазвежђе пјесничких имена да се види антологијски приступ проучавању поетике српскога пјесништва XX вијека: све су то имена која су обиљежила стољеће; све сами врхови српске поезије. Многима од њих су, међутим, наши зборници радова први зборници, а некима чак и прве књиге уопште

о њиховом пјесништву. Приступ са становишта проучавања индивидуалне поетике био је још рјеђи.

Циљ овога пројекта је да се оваквим зборницима премрежи српска поезија XX вијека и да се створи научна основа за писање историје и поетике српског пјесништва XX вијека у цјелини. Ми смо се томе циљу прилично приближили. Са четрнаест објављених зборника, са два припремљена за штампу и са три-четири планирана у наредне двије године, близу смо сањаног броја од двадесет књига једне научне библиотеке на којој би нам могле позавидјети и развијеније културе. То је прави подвиг ако се имају на уму услови у којима радимо и вријеме у којем су ове књиге настајале.

Овај посао је привлачан и изазован, резултати видљиви, мјерљиви и без мистификација. Зато смо с лакоћом окупили колеге са Института за књижевност и умјетност, са Филолошког факултета у Београду, са Учитељског факултета у Београду, са Филозофског факултета у Нишу и са Филозофског факултета у Крагујевцу, са Филолошког факултета у Бањој Луци, са Филозофског факултета из Источног Сарајева, са Филозофског факултета у Никшићу и са Семинара за славистику у Пескари (Италија). Створен је озбиљан научни потенцијал од младих, даровитих и образованих људи до доајена наше науке о књижевности.

Издавачи наших зборника су Институт за књижевност и уметност и Учитељски факултет, а већ пет научних скупова одржали смо заједно са Дучићевим вечерима поезије у Требињу: о Јовану Дучићу и о добитницима Дучићеве награде: Стевану Раичковићу, Миодрагу Павловићу, Љубомиру Симовићу, Матији Бећковићу и Миловану Данојлићу.

Матија Бећковић је међу тројицом живих пјесника чијем опусу је посвећен зборник: добили су га Миодраг Павловић и Љубомир Симовић. Бећковићево пјесничко дјело се шири и ради „изнутра” правећи нове, тешко предвидљиве заокрете и на језичком и на тематском плану: ко би очекивао да ће се Матија Бећковић, послјије „ровачких поема” и рударења по готово заборављеним слојевима језика, односно народних говора, отиснути у авантуру подмлађивања и бити млађи, и још млађи, отварајући се према сленгу младих и пуштајући јатимице англицизме у свој пјеснички језик. То говори да је његов опус отворен и незавршен, да се опире поетичким истраживањима, канонизацији и поетичким закључцима.

Уз то, о Бећковићу су постојали зборници радова са научних скупова у Никшићу (*Поетика Матије Бећковића*, 1995), у Приштини (*Предсказања Матије Бећковића*, 1996), у Београду, са Десанкиних мајских разговора (*Поезија Матије Бећковића*, 2002) и у Краљеву, поводом добијања Жичке хрисовуље (*Матија Бећковић песник*, 2002). Постоји и цијело брдо свакојаке секундарне литературе. Није се лако било одлучити на зборник чији радови рачунају на трајност и начелност, на дубље увиде и на научну истину, а још је теже било заобићи Бећковића. Одазвало се двадесет аутора са двадесет и једним радом. Двадесет други је најдрагоцјенији – аутор је Матија

Бећковић са серијом својих аутопоетичких записа, од којих је први, о Баба-Јеји, најдуховитији и најживљи; права аутопоетичка парабола, библијска прича. Изузетно смо захвални пјеснику на сарадњи, како на компоновању аутопоетичког мозаика текстова, тако и на факсимилу већ митске пјесме „Очинство”.

Први блок у зборнику сачињавају радови најопштије поетичке природе. Петар Пијановић и Јован Делић слиједе експлицитне поетичке ставове Матије Бећковића, високо поштујући пјесникову поетичку самосвијест. Миодраг Матицки разматра естрадно-реторичко-ораторску страну поетике Матије Бећковића. Радивоје Микић се бави карневализацијом, а самим тим смијехом и гротеском у Бећковићевим поемама. Бошко Сувајџић говори о архаичним симболима, стављајући у средиште пажње вука и камен, односно апелативне жанрове у Бећковићевој поезији. Драган Хамовић пише о опсесивним Бећковићевим питањима – одсутном оцу и присуству предаштва у његовој поезији.

У другом блоку су четири рада која се баве питањима смијеха и пародије као стилског поступка. Горан Радоњић пише о пародији код Бећковића, долазећи до лијепих увида и нових налаза. Предраг Петровић говори о видовима Бећковићевог смијеха пред лицем смрти. Марко Радуловић се такође бави пародијом, али и парадоксом који је био омиљено стилско средство Бећковићеве генерације. Недељка Перишић је усмјерила своју пажњу на поему *Кад будем млађи* и на коначну смрт епског и херојског у њој.

Ова четири нова и свјежа гласа велики су добитак у тумачењу и Бећковићевог пјесништва и његове поетике, па сам слободан да те младе људе препоручим вашој пажњи. Лично сам поносан на низ младих сарадника у мјери у којој сам учествовао у њиховом духовном расту.

Трећи блок чине три рада посвећена поетици Бећковићевог љубавног пјесништва, а њихови аутори су Ранко Поповић, Александар Јовановић и Оливера Радуловић. То су три изврсна, међусобно комплементарна рада која истичу Бећковићев „ореол за Павладољску” (Р. Поповић), „љубав јаку као смрт” (А. Јовановић) и „визију Небеског Јерусалима” у поеми *Кад дођеш у било који град* (О. Радуловић).

Најразноврснији је четврти блок зборника. Андреја Марић (Бања Лука) говори о наслеђу средњовјековља у Бећковићевој поезији, односно о Бећковићевој живој вези са старом српском књижевношћу и српсковизантијском традицијом. Александар Милановић, чији су прилози у нашим зборницима неизоставни и предрагоцјени, бави се језичком игром, и оним иза игре, у поеми *Пераћемо се још*. Сања Париповић говори о Бећковићевом односу према сонету. Бранко Брђанин Бајовић пише о „трагедији која траје”, односно о „драми” Матије Бећковића. Марко Аврамовић прави оригинално и разложно поређење између Матије Бећковића и Бранимира Петровића, а Персида Лазаревић ди Ђакомо

пише о специфичној рецепцији поезије Матије Бећковића – у мрежи, на италијанском.

Најзад, у петом дијелу су својеврсна књижевна биографија Матије Бећковића из пера Александра Петрова и аутобиографија, односно аутопоетика самога Бећковића.

Именски регистар је обавезан уз сваки зборник. Овај су израдили Марко и Марко, младе колеге Марко Радуловић и Марко Аврамовић.

Као уредник задовољан сам што смо направили врло квалитетан, рекао бих – незаобилазан зборник радова о Матији Бећковићу, односно о његовој поетици: што је тај зборник у сваком од тематских блокова, па и у сваком раду, донио низ нових увида и налаза, и што је афирмисао или потврдио низ младих гласова. Увјерен сам да ће се о Горану Радоњићу, Предрагу Петровићу, Марку Радуловићу, Недељки Перишић, Андреји Марић и Марку Аврамовићу чути још много тога доброг. А још је доста таквих на којима ће остати наша наука о књижевности.

Захвалан сам граду Требињу на гостопримству, Институту за књижевност и уметност и Учитељском факултету на бризи око издавања публикације, Министарству просвете и науке Републике Србије на финансијској помоћи. Захвалан сам свим сарадницима на прилозима, а пјеснику Матији Бећковићу на предусретљивости и помоћи. Мој коуредник, Драган Хамовић, био ми је више од десне руке.

Захваљујем САНУ, овој трибини и њеном уреднику Миру Вуксановићу, дописном члану САНУ, што смо одржали овдје ову промоцију. Посебну захвалност дугујем академику Светозару Кољевићу на његовој духовној радозналости, доброј вољи и енергији да данас овдје говори. Тако се постаје још млађи.

Захваљујем свима вама који сте учествовали у радости представљања једне научне књиге и једног пројекта.

